

R. M. ROMEROVÁ

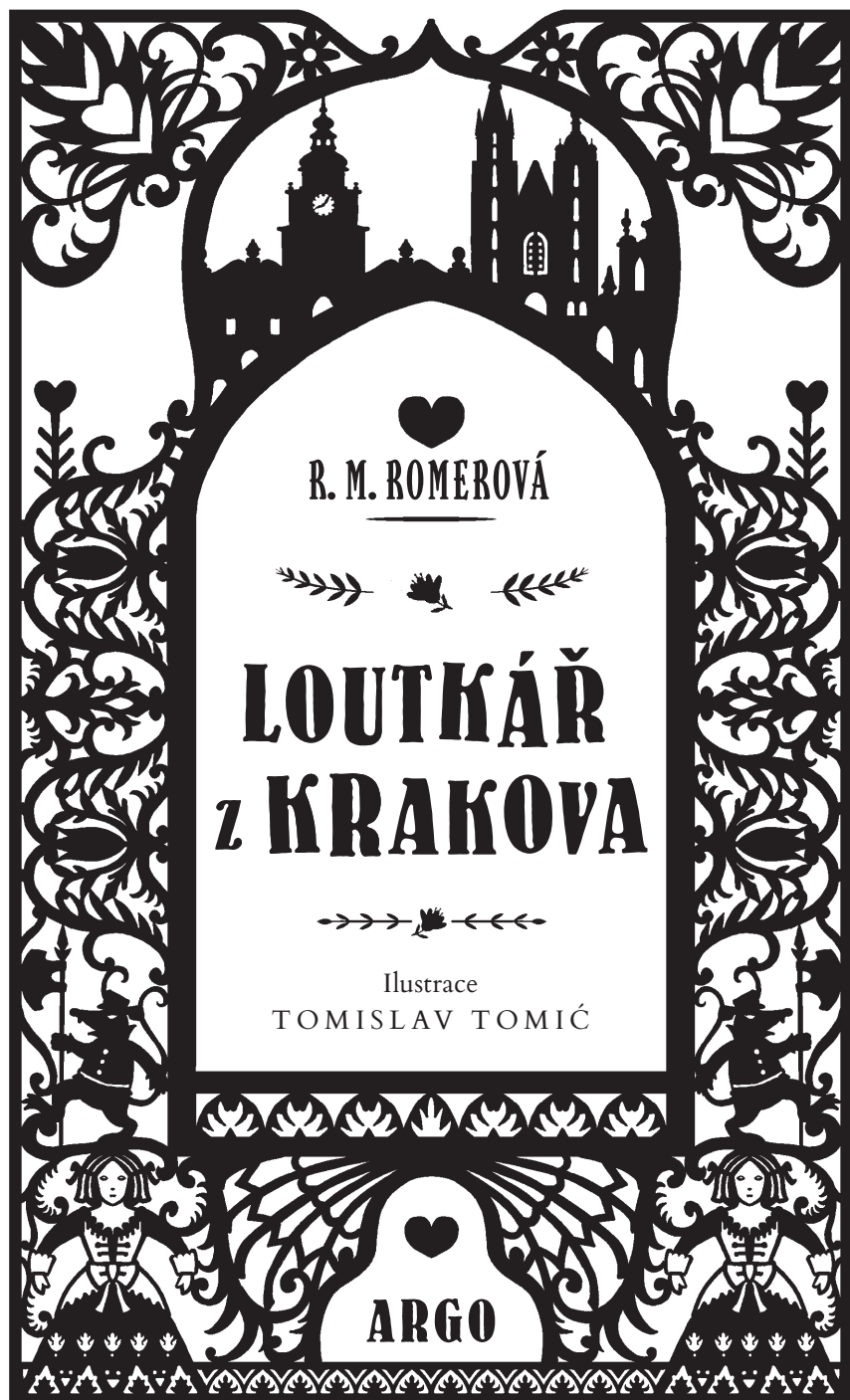

LOUTKÁŘ z KRAKOVA

ARGO

Dětem,
o které jsme přišli
za holokaustu.

A River,
která mi přes moře
poslala květiny.

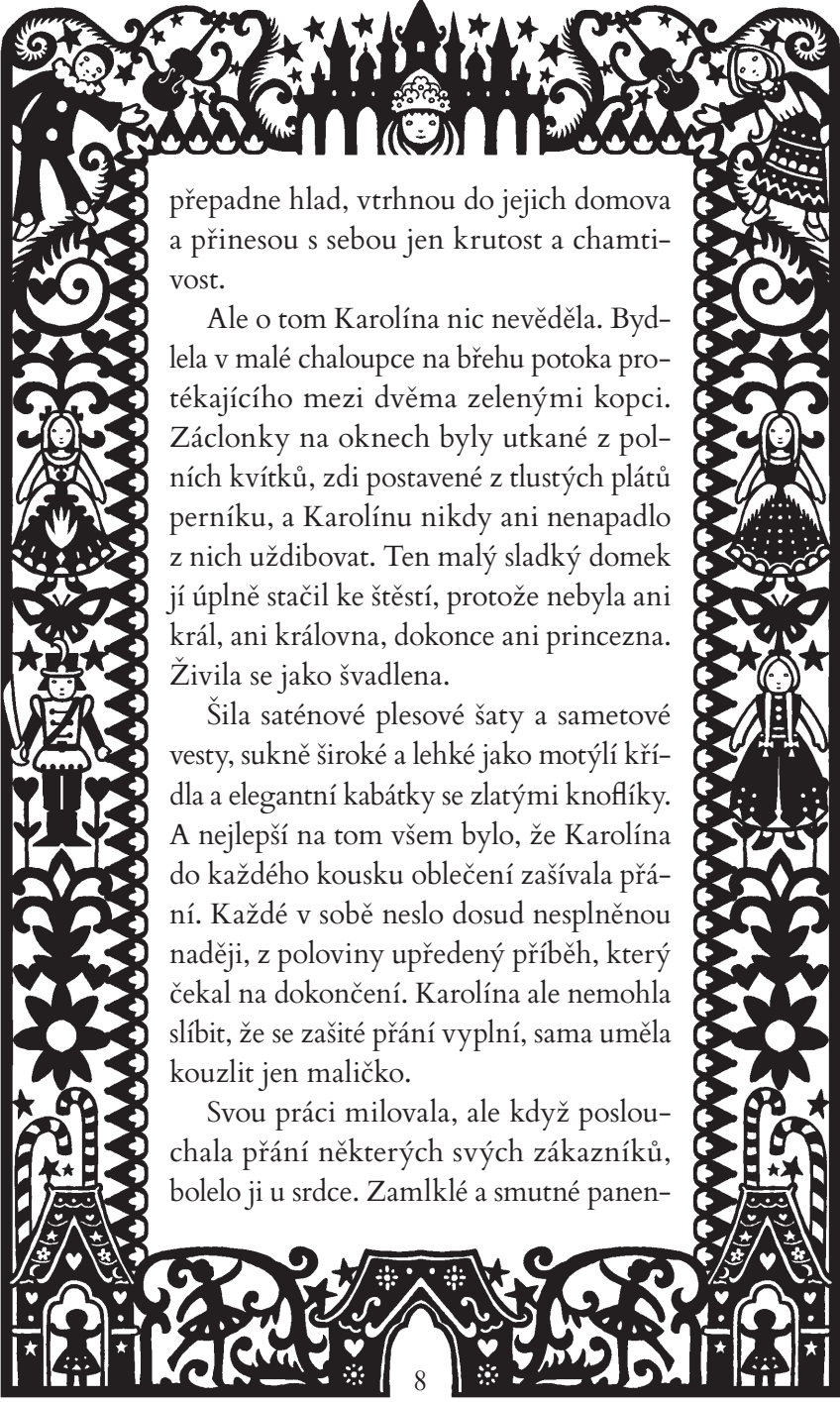
PROLOG

Švadlena a Země panenek

V jedné zemi daleko od světa lidí žila byla panenka jménem Karolína.

Veliké království, zvané Země panenek, se rozprostíralo na mnoho kilometrů do všech stran. Na východě leželo moře, na západě se skoro až ke slunci tyčila skleněná hora. Za časů, kdy ještě vládl moudrý král s královnou, bylo nebe blankytně modré, jako bývá uprostřed léta, měsíční světlo zářilo jako ryzí stříbro a nikdo nestárl ani nechátral.

Jenomže na druhé straně moře byla další, temná země. Obývaly ji obří krysy, jejichž nenasytnost se zdála být bezbřehá jako oceán. Ze stínů, slz a popele je stvořila zlá čarodějnice. Král a královna panenek žili v obavách, že jednoho dne krysy

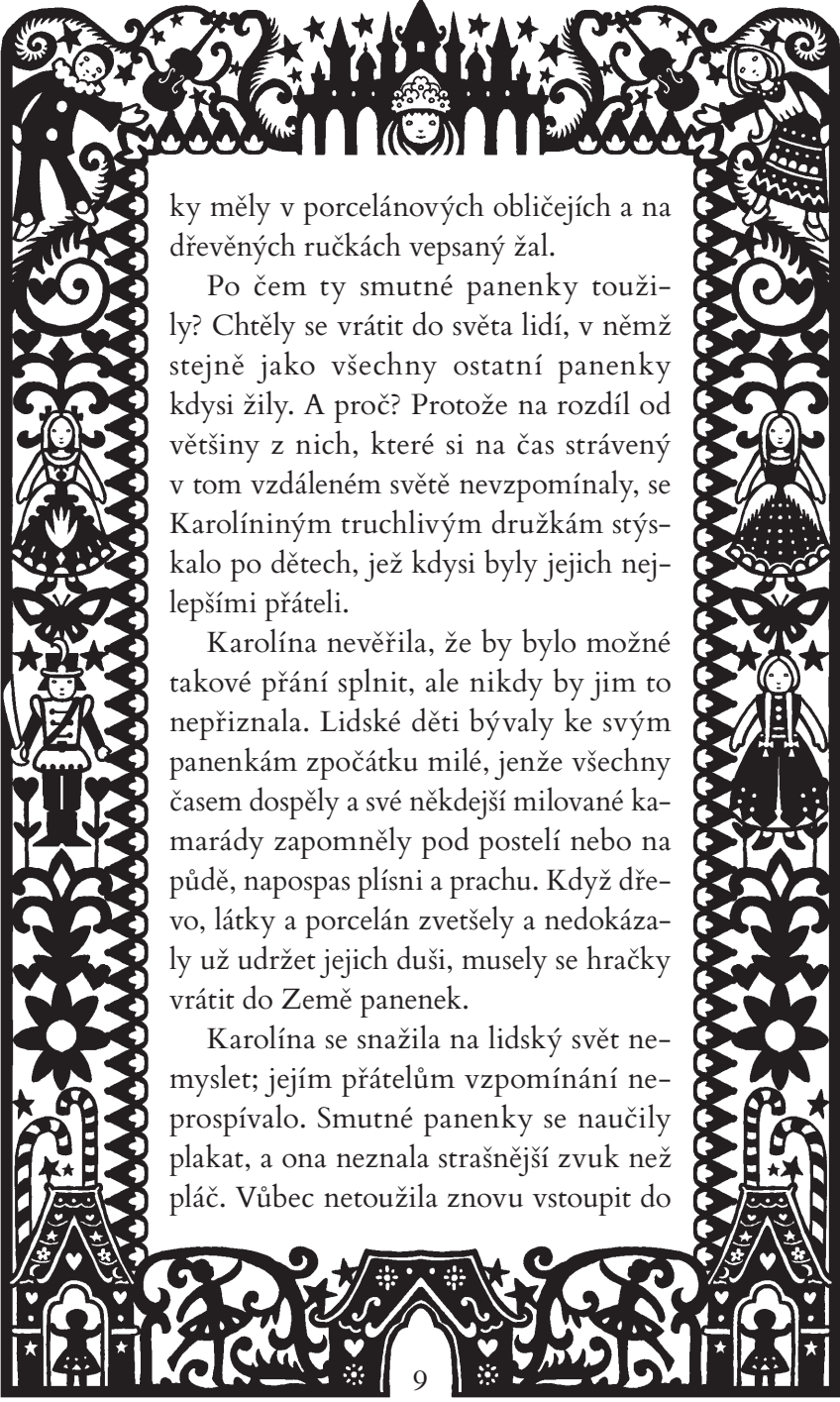

přepadne hlad, vtrhnou do jejich domova a přinesou s sebou jen krutost a chamtivost.

Ale o tom Karolína nic nevěděla. Bydlela v malé chaloupce na břehu potoka protékajícího mezi dvěma zelenými kopci. Záclonky na oknech byly utkané z polních kvítků, zdi postavené z tlustých plátů perníku, a Karolínu nikdy ani nenapadlo z nich uždibovat. Ten malý sladký domek jí úplně stačil ke štěstí, protože nebyla ani král, ani královna, dokonce ani princezna. Živila se jako švadlena.

Šila saténové plesové šaty a sametové vesty, sukně široké a lehké jako motýlí křídla a elegantní kabátky se zlatými knoflíky. A nejlepší na tom všem bylo, že Karolína do každého kousku oblečení zašivala přání. Každé v sobě neslo dosud nesplněnou naději, z poloviny upředemýřený příběh, který čekal na dokončení. Karolína ale nemohla slíbit, že se zašité přání vyplní, sama uměla kouzlit jen maličko.

Svou práci milovala, ale když poslouchala přání některých svých zákazníků, bolelo ji u srdce. Zamlklé a smutné panen-

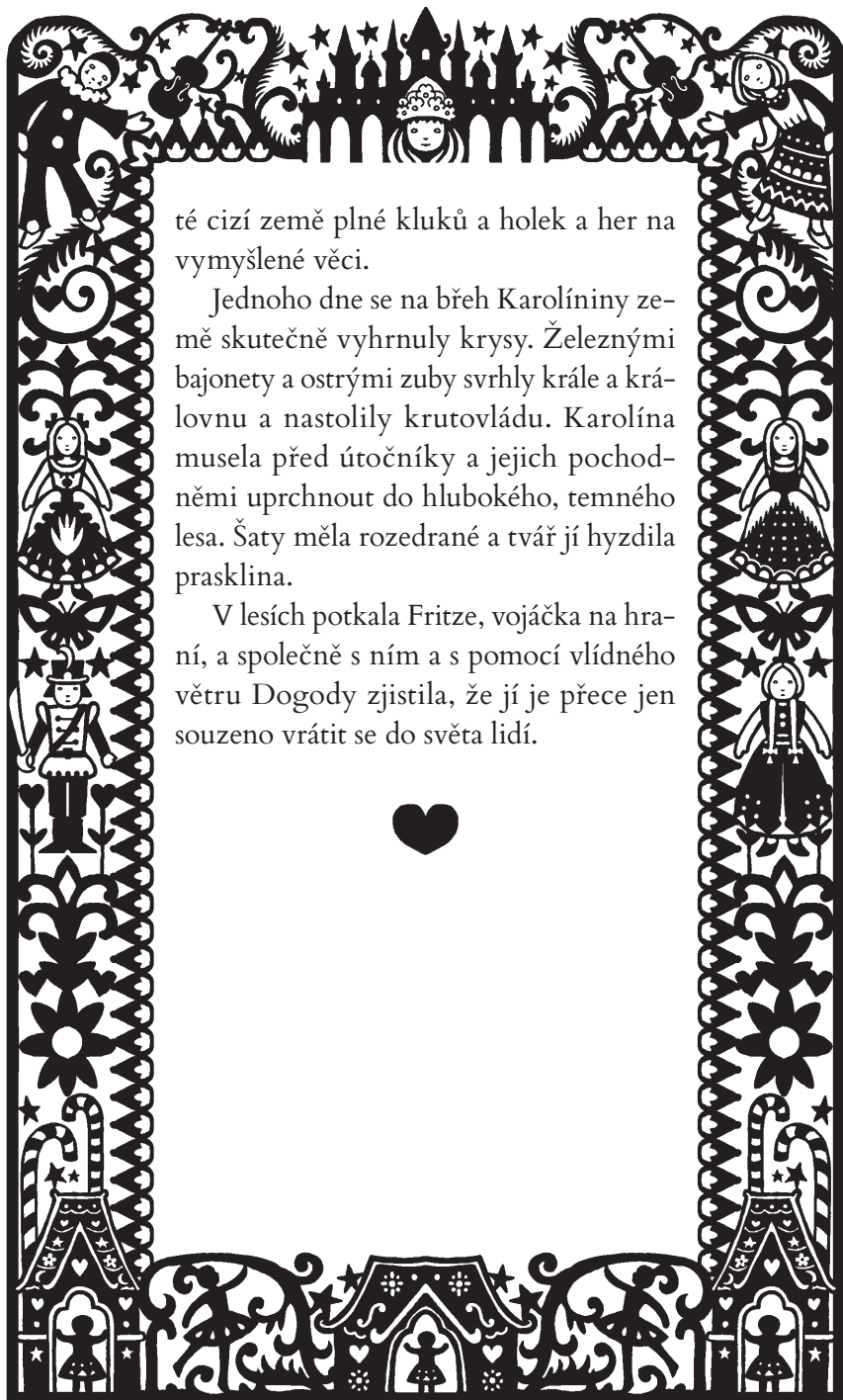

ky měly v porcelánových obličejích a na dřevěných ručkách vepsaný žal.

Po čem ty smutné panenky toužily? Chtěly se vrátit do světa lidí, v němž stejně jako všechny ostatní panenky kdysi žily. A proč? Protože na rozdíl od většiny z nich, které si na čas strávený v tom vzdáleném světě nevzpomínaly, se Karolíniným truchlivým družkám stýskalo po dětech, jež kdysi byly jejich nejlepšími přáteli.

Karolína nevěřila, že by bylo možné takové přání splnit, ale nikdy by jim to nepřiznala. Lidské děti bývaly ke svým panenkám zpočátku milé, jenže všechny časem dospěly a své někdejší milované kamarády zapomněly pod postelí nebo na půdě, napospas plísni a prachu. Když dřevo, látky a porcelán zvětšely a nedokázaly už udržet jejich duši, musely se hračky vrátit do Země panenek.

Karolína se snažila na lidský svět nemyslet; jejím přátelům vzpomínání neprospívalo. Smutné panenky se naučily plakat, a ona neznala strašnější zvuk než pláč. Vůbec netoužila znovu vstoupit do

té cizí země plné kluků a holek a her na vymyšlené věci.

Jednoho dne se na břeh Karolíniny země skutečně vyhrnuly krysy. Železnými bajonety a ostrými zuby svrhly krále a královnu a nastolily krutovládu. Karolína musela před útočníky a jejich pochodněmi uprchnout do hlubokého, temného lesa. Šaty měla rozedrané a tvář jí hyzdila prasklina.

V lesích potkala Fritze, vojáčka na hraní, a společně s ním a s pomocí vlídného větru Dogody zjistila, že jí je přece jen souzeno vrátit se do světa lidí.

KAPITOLA 1

Loutkář

Karolína se v novém světě probudila se skleněným srdcem.

V tom srdci jako by rostly růže i jejich trny, protože v sobě neslo veškerou radost i žal, které kdy Karolína v Zemi panenek zažila. Když se pohnula, zarachotilo srdce o lesklou dřevěnou desku její hrudi.

Roztřesenou rukou si sáhla na obličej. Hned poznala, že prasklina, která se jí v Zemi panenek táhla přes celou tvář, zmizela. Když ruku zase spustila, všimla si, že má špičky prstů umazané od naružovělé barvy, ještě vonící novotou. Hodný vítr jí prozradil, že si ji k sobě zavolal někdo ze světa lidí. A tento člověk – ať už to byl kdokoliv – jí nejspíš opravil obličej a vložil do hrudi skleněné srdce.

Karolína se rozhlédla a zjistila, že sedí na vysokém stole mezi odřezky dřeva a kotoučky stužek. Ačkoliv nebyla ze skla ani z porcelánu jako někteří její přátelé, nechtěla spadnout na zem, a tak zůstala klidně sedět, aby neztratila rovnováhu. Napravo od ní ležel velký předmět podobající se hoře, ale ne tak vysoké, jako byla ta v Karolínině zemi. Halila ho dlouhá hrubá látka. Karolína netušila, co se pod ní může skrývat.

Naproti stolu bylo veliké okno a za ním tma, kterou pronikalo jen slabé světlo pouličních lamp. Nebyla to mentolová lizátka jako v Zemi panenek, tyto svítily se podobaly spíš tmavým, mohutným stromům s kořeny rostlými do kamenné dlažby. Svět venku Karolínu nelákal, ale místnost jí připomínala její chaloupku, útulnou a přívětivou. Na rozdíl od ní však v tomhle obchodě – protože to obchod byl – nevisely plesové šaty, kabátky ani šály.

Tenhle obchod byl plný hraček.

V několika řadách stáli vyrovnaní houpací koně s boky pomalovanými věnečky sedmikrásek nebo podzimním listím. Na políčkách ležela plyšová zvířátka všech možných tvarů a velikostí a usmívala se drobnými vyšívanými ústy.

A nejlepší bylo, že všude kolem byly panenky. Žádná z nich neměla poškrábaný obličej ani ruce nebo nohy popálené od ohně. Všechny v klidu čekaly, až je bude někdo milovat a ony budou milovat jeho.

Byly v *bezpečí*.

Tyhle ostatní hračky ale nebyly jako Karolína. Ani jedna ji nepozdravila, žádná se nepohnula. Nebyly živé a neměly v sobě srdce, a Karolína věděla, co ví každá pa-

nenka, že totiž jenom bytost, která má srdce, může být doopravdy živá.

Přesto Karolína těmhle mlčenlivým hračkám maličko záviděla. Její skleněné srdce naplnil temný strach. Byla sama. Kde byl ten člověk, o kterém jí hodný vítr tvrdil, že na ni čeká?

Zaslechla zvuk blížících se kroků a ztuhla. Vzadu v obchodě se otevřely dveře a v nich se objevil muž. Vousy měl rudé, jako by se jich konečky prstů letmo dotkla jitřenka, a byl oblečený v bílém pyžamu. Promnul si zelené oči a belhal se k ní. Když se přiblížil, Karolína uviděla, že to není ani malý kluk, ani stařec, do obou měl daleko. Odhadovala, že kdyby ji vzal do ruky, byla by ona jen o kousek větší než jeho dlaň pokapaná stejnou narůžovělou barvou, jakou měla na prstech i Karolína.

Musí to být *on*, o kom jí hodný vítr vyprávěl, to on jí spravil obličej a dal nové srdce!

Muž – loutkář – si sedl na stoličku vedle Karolíny a mnul si ruce. Všimla si, že mu z očí tečou slzy.

Jeho bledé tváře pod nimi zrudly a působily zlostně, jako by bojovně křičel.

„Velká válka skončila před víc jak dvaceti lety,“ mumlal si sám pro sebe. „Píše se rok 1939. Jsem doma v Krakově. Jsem *doma*. Jsou to jenom noční můry.“

Do této chvíle Karolínu nenapadlo, že i ve světě lidí existují války.

Kdyby byl loutkář panenka, Karolína by snad věděla, jakými slovy ho utěšit, ale takhle vůbec netušila, co říct. Schopnost projevovat bolest pláčem jí připadala jako hrozné kouzlo, které lidé předvádějí skoro bezděky.

Loutkář třesoucíma se rukama stáhl látku z hory. A ukázalo se, že to žádná hora není. Byl to nádherný domeček pro panenky, třípatrový, velký přesně pro Karolínu. Neodřela by si v něm hlavu o strop a hravě by dosáhla na jídelní stůl nebo otevřela skříň, kterou zahlédla v ložnici v podkroví. Truhlíky na oknech bohatě kvetly látkovými růžemi a na zábradlí horního balkonu seděla pěkná černá kočka. Ta se Karolíně obzvlášť zamlouvala, protože by smlsla každou krysu, která by se sem zatoulala.

Loutkář vzal tenký nůž, aby dokončil poslední detaily na okrajích střechy. Jeho ruce se jen míhaly a Karolína pochybovala, že by v práci dokázal přestat, i kdyby chtěl. Vyřezával jemné, vlnkované vzory, tak hladké, že jí připomínaly polevu na dortu.

Jak se zabral do práce, přestal loutkář plakat, a Karolína tušila proč. I ona se cítila lépe, kdykoliv něco tvořila. Strach mohl její srdce ovládnout jen tehdy, když ruce neměly nic na práci.

Karolína se zhluboka nadechla. Tenhle svět, tohle místo... cítila povědomou vůni, směs prachu, skořice a lánů žlutých květin. Že by tu už někdy byla? Zaplavil ji zvláštní, těžko popsateľný pocit a zaryl se do ní tak hluboko, jako se loutkářův nůž zarýval do dřeva. Čím úporněji se snažila ten dojem zachytit, tím víc ji unikal, jako by se maličkými dlaněmi pokoušela lapit prchající sen.

Loutkář by snad dokázal odpovědět na její otázky.

Karolína vyrazila k domečku pro panenky, zabraná do úvah, jak se uvést. Ve spěchu ale zakopla o lem své dlouhé červené sukně a nahlas vyjekla. Zamáchala rukama ve

vzduchu ve snaze znovu nabýt rovnováhu. Nakonec se jí pádu podařilo zabránit.

Takový první dojem tedy rozhodně udělat nechtěla, ale už bylo pozdě litovat.

„Dobrý den,“ pozdravila a zamávala. „Jmenuju se Karolína.“

Loutkář upustil nůž a zbledl jako stěna. „Ach ne. Už je to tady,“ zasténal. „Přišel jsem o rozum.“

Karolína věděla, že o rozum nepřišel.

„Jsi úplně v pořádku,“ řekla.

Loutkář prudce vstal ze stoličky a ucouvl. „Ale... ale ty nemůžeš být skutečná. Panenky nemluví. Jsem unavený – už mám vidiny.“

„Vypadáš unaveně, ale přísahám, jsem stejně skutečná jako ty,“ ujistila ho Karolína. Popravdě v tomhle prostředí působil nepatřičně spíš on, jediný člověk ve světě hraček, kdežto Karolína do obchodu krásně zapadala.

„Ale já tě vyrobil,“ namítl loutkář, „a já neumím vyrobit něco, co je živé.“

„Zahradníci to s rostlinami dělají neustále,“ řekla Karolína. „A navíc jsi mě tak docela nevyrobil. Moje duše už existovala, ty jsi mě jen zavolal a vítr mě k tobě přivál. Myslela jsem, že tohle všechno víš.“

„Nepamatuji si, že bych někoho volal. Jen jsem se snažil znovu vytvořit panenku, kterou kdysi vyrobila moje matka a...“ Loutkář prudce zavrtěl hlavou. „Ech, proč si povídám s hračkou? To už je moc.“

Sesunul se ke straně stolu a přitom se mu o několik čísel vyhrnuly nohavice pyžama. Karolína zahlédla, že má nohu ze stejného světlého dřeva, z jakého byla vyřezána ona.

„Nevěděla jsem, že i lidé mohou být vyrobeni ze dřeva,“ podivila se a naklonila hlavu, aby si mohla loutkářovu nohu prohlédnout z jiné strany. Byl tak rozrušený, že si nebyla jistá, zda jí vůbec odpoví. Ale po dlouhé chvíli, vyplněné jen tíživým tikáním hodin, se přece jen odhodlal.

„Ze dřeva mám jen nohu,“ vysvětlil. „Zbytek mého těla je z měkčího materiálu.“

„Můžu se na ni podívat?“ zeptala se Karolína.

Loutkář se odvrátil. „Není to... hezký pohled,“ řekl. „Většina lidí se na to moc dívat nechce.“

„Pročpak?“ chtěla vědět Karolína.

„Lidi se neradi dívají na rozbité věci,“ vysvětloval loutkář.

„Ale ty nejsi rozbitý,“ namítla Karolína a založila ruce v bok. „Já jsem ze dřeva celá, a přitom si o mně nemyslíš, že bych byla rozbitá, nebo ano?“

„Takhle mi to ještě nikdo nikdy nevyložil,“ zamyslel se loutkář. Vyhrnul si nohavici a odhalil dřevěnou nohu připásanou ke koženému pouzdru na pahýlu končetiny.

Zdejší svět se podle všeho od toho Karolínina nelišil tolik, jak se obávala. „Mně se tvoje noha líbí,“ ujistila ho.

„Tak to jsi jedna z mála,“ opáčil loutkář. Potom se zeptal: „Ty jsi tedy živá panenka? Nejsi... nejsi někdo proměněný v panenku, že ne?“ Vlasy mu sklouzly po skrání a spadly mu do očí. Netrpělivě si je odhrnul.

„Myslím, že bych si pamatovala, kdybych někdy byla člověkem,“ prohlásila. „Ale co si vzpomínám, vždycky jsem byla panenka.“

„Neuvěřitelné,“ zašeptal loutkář. Posadil se na stoličku a naklonil se ke Karolíně, jako by se mozolnatýma rukama chystal polapit každé slovo, které panenka vypustí z úst.

Protože se zdálo, že už si na její společnost poměrně přivykl, vypytała se Karolína dál: „Vyprávěl jsi, že tvoje maminka kdysi vyrobila panenku, jako jsem já. Co jsi tím myslel?“

„Moje matka moc ráda vyráběla všelijaké věci. Před mnoha lety vytvořila panenku, která vypadala přesně jako ty, a řekla mi, ať ji jednoho dne dám svému dítěti. Ale když matka po válce umřela, panenka se ztratila. Tak jsem se rozhodl vyrobit ji znova.“ Loutkář se zarazil a nastalé ticho se zdálo důraznější než cokoliv, co si až dosud pověděli. Pak dodal: „A tak jsem udělal tebe.“

Že by se Karolína tedy dřív znala s loutkářovou matkou? Možná proto jí to tu bylo tak povědomé. „A díky tomu tedy vyrábíš hračky? Protože to dělala tvoje maminka?“

„Částečně. Začal jsem s tím až v polní nemocnici poté, co jsem přišel o nohu.“ Loutkář si poklepal na koleno. „Nemohl jsem spát a potřeboval jsem se něčím zabavit. Vlastně mi to pomáhá dodnes. Moje sny mě dokážou dost... rozrušit. Na válku se těžko zapomíná.“

„I já mívám takové sny,“ svěřila se mu Karolína. „Někdy, když zavřu oči, vidím všechny ty strašlivé věci, co se staly v Zemi panenek.“

„V Zemi panenek?“

„Tam jsem žila, dokud jsi mě nezavolał a já nepřišla sem,“ vysvětlovala Karolína. „Stejně jako ty žiješ v...“ Zamýšleně si zaklepala prstem na bradu. Zmínil se loutkář, kde to vlastně jsou?

„V Krakově,“ doplnil muž. „Ve městě Krakově v Polské republice.“

